

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

- I. SLAVICI. — Ce este național în artă (I).
D. ANGHEL. — Plecarea (poesie)
N. IORGA. — Ce este România în mișcarea culturii românești?
(II).
RADU D. ROSETTI. — Lacrimile (sonet).
I. CIOCÎRLAN. — Mioara Cerbului.
X. — Cugetări.
D. NANU. — Răvașe: Dorul copil. E vre-un păcat? (poesii).
C. SANDU-ALDEA. — Serii de iarnă.

CRONICĂ

- N. IORGA. — «Viitor Romînismului în Balcani» de N. N. Nașio;
«Orizontul» de la cluj; «Luceafărul» din Pesta; Ilustrațiile
noastre.

În supliment: *Stilpi de morminte din Ardeal*; Dăun: *Grigorie
Dimitrie Ghica, Domn al Munteniei (1822—1828)*. (Ilustrații).

REDACTIA:
STRADA BUZEȘTI, 42.

ADMINISTRAȚIA:
STRADA REGALA, 6

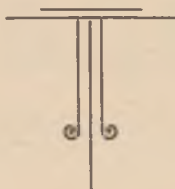
BUCUREȘTI.

EXEMPLARUL:
In țară . . . 20 bani
In străinătate 25 »

ABONAMENTUL ANUAL:
In țară 10 lei
In străinătate . 12 »

„Minerva“ Institut de Arte Grafice
și Editură. — București,

Strada Regală, 6.

A apărut:

Neamul Românesc în
Ardeal și Țara
Ungurească

Vol. I

DE

N. IORGA

De vânzare la toate librăriile. — Prețul: Lei 2.50.

DIN COMORILE ARTEI NEAMULUI NOSTRU

ALBUMUL ARTISTIC (DIN ORNAMENTICA ROMÂNĂ)

REPRESENTÂND 284 BRODERII ȘI ȚE-
SĂTURI DUPĂ ORIGINALE ȚERĂNEȘTI.

Albumul de cusături naționale, întocmit cu atâta gust estetic de profesorul DUMITRU COMȘA de la Sibiu, este întâia încercare pe deplin reușită a dovedi și pe calea asta însușirile distinse ale femeii române. În 40 de planșe, splendide cromolitografiate, se găsește comoara țărânilor noastre, o comoară de artă, prin care se dovedește gustul ei pentru frumos, pentru armonia de linii și culori și pentru tot ce e curat.

Cum idealul culturii noastre este de a lua din popor tot ce e bun și edificator, tot ce e tradiție nefalsificată, cu un cuvânt tot ce e românesc, acest Album de cusături poate servi ca izvor pentru perfecționarea podoabelor casei, începând cu casa domnească până la cea din urmă căseloară de burghez. El este un îndemn pentru ridicarea industriei naționale, pe care o dorim cu toții.

Se știe ce primire călduroasă a făcut M. S. Regina d-lui Comșa, când I-a prezentat albumul. M. S. este o partizană fără rezervă a broderiilor naționale. Această primire poate servi de orientare tuturor mamelor, dascălilor și muncitorilor pentru formarea gustului public prin artă și industrie.

Albumul se găsește de vânzare la INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURĂ „MINERVA“, BUCUREȘTI, STRADA REGALĂ 6, care, înțelegând rostul vremii, caută să dea gustului public o îndrumare românească.

Prețul unui ex. Lei 70.—

Calendarul „Minervei“ pe anul 1906

Este al VIII-lea an de apariție al acestei utile și foarte frumoase publicațiuni periodice. Este, fără îndoială, cel mai prețios Calendar, recunoscut ast-fel de toate ziarele și revistele române. Neîntrecut ca execuție tehnică, împodobit cu cele mai reușite icoane din viața culturală și politică, coprinzător de multe și variate articole literare și științifice, Calendarul „Minervei“ și-a câștigat în viața cetitorilor români un loc stabil. În acest an Calendarul e consacrat mai mult M. S. Regelui și augustei familii, implinindu-se 40 ani de domnie glorioasă a M. S. Regelui. Numeroase articole se ocupă de această domnie și zeci de ilustrații fixează această memorabilă dată. Câte-va ilustrații artistice, în planșe colorate (M. S. Regale; M. S. Regina; Principesa Maria cu fii; Planșă în miniatură din albumul artistic din Sibiu), însoțesc articolele. Singurul Calendar indispensabil oricărei familii.

Prețul : Lei 1.25.

De vânzare la toate librăriile.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția Strada Buzzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL în țară . . . 10 lei în străinătate 12 »
---	---	--

CE E NAȚIONAL ÎN ARTĂ

I.

N'ai nevoie să fii artist, nici cunoscător de artă, nici mai ales «savant» pentru-ca să deosebești o operă sculpturală religioasă elină de una egiptiană, asiriană, persană, indă ori chinezească, și e destul să fii om cu bun simț, ca să-ți dai seamă, că aceste opere toate au să reproducă și în adevăr și reproduc același simțămînt religios și că deosebirile, ori și cît de mari ar fi ele, sînt privitoare numai la forma reproducerii.

Pornit din fire a le face semenilor săi împărtășire despre ceia ce simte ori gîndește, omul se întrebă, cînd vrea să reproducă în inimile lor simțămîntul, de care e cuprins: Ce am să fac ori să zic pentru-ca cei ce staū în fața mea să simtă și ei ceia ce simt eu?

Răspunzînd la întrebarea aceasta-și plăzmuiește fie-care opera, și e învederat, că plăzmuirea aceasta, așa numita «concepțiune», atîrnă în toate amănuntele ei — nu numai dela impulsunile momentane ale autorului, ci totodată și de la felul de a vedea al acelora, în care urmează să fie produsă starea sufletească.

Nu poate nimeni, care nu e pătruns de simțămîntul religios, să creeze o operă de caracter religios, iar forma creațiunii atîrnă de la concepțiunile religioase ale societății, pe care artistul o are în vedere, și de aceia opera nu ne arată numai pe autorul ei, ci totodată și mediul social, în care s'a produs.

Artă nu e însă nici simțămîntul, nici plăzmuirea isvorită din el, care are ființă numai în închipuirea poetului, ci întruparea sau înfățișarea în aievea a plăzmuirii, iar aceasta atîrnă și ea nu numai de la destoinicia măiestrului, ci totodată și de la așa numitul «gust» al publicului.

Aceiași stare sufletească, simțămîntul religios, se poate reproduce și prin o operă arhitectonică. prin o icoană zugrăvită, prin o com-

pozițiune musicală, printr'un imn, o poemă epică ori o dramă, și deosebiri de formă vor fi cu atât mai mari și totdeauna potrivite nu numai cu genul de artă, ci totodată și cu felul de a gândi și de a simți al societății.

Numai în ceia ce privește înfățișarea în aieva a plăzmuirii poate să fie vorba de frumos.

Atit în natură, cit și în creațiunile omenești frumos e ceia ce are formă desăvîrșită, decî ceia ce e întreg, bine cumpănit, pe deplin echilibrat, întocmai cum în împregiurările date trebuie să fie. Ceia ce este așa e frumos, iar ceia ce e altfel e mai mult ori mai puțin pocit pentru toți oamenii și pentru toate timpurile, dar felul de a chibzui desăvîrșirea formei e nu numai național, ci chiar individual.

Operele de artă religioase, ori și care ar fi concepțiunea, genul și felul de întrupare, reproduc toate același simțămînt și sînt, dacă sînt, frumoase toate, fie-care 'n felul ei.

Nu sînt cu toate aceste toți oamenii deopotrivă atinși de ele.

Intocmai precum vorba auzită reproduce numai gîndul, pe care-l ai în minte, și sună a gol cînd în mintea ta nici un gînd nu se leagă de ea, opera de artă reproduce și ea numai simțăminte, pe care le ai în inima ta. Pentru omul lipsit de religiozitate operele de sculptură religioasă sînt seci, sarbede, niște banalități lipsite de farmec, deopotrivă cu floarea de camelie, care nici miros nu are, nici, vorba lui Eminescu, rod nu dă. Rămîne numai frumuseța înfățișării, care e totdeauna și pretutindenî aceiași.

E decî chiar și în fondul estetic o notă particulară, care atîrnă de la mediul social.

Despre aceasta ne vom încredința mai ușor examinînd un alt fond estetic, simțămîntul familiar, care a fost în toate timpurile nesecat isvor de creațiuni poetice.

Ni se spune în Iliadă, că zeii, voinđ să pedepsească pe preotul Laocoon pentru limbuția lui, au făcut să iasă din mare un șarpe uriaș, care s'a 'ncolătăcit împregiurul lui și a fiilor săi și i-a omorît fringîndu-i în toate incheieturile.

Cel mai covîrșitor dintre toate simțămintele omenești este iubirea părintească: în simțămîntul acesta a fost certat Laocoon, care a trebuit să peară vîzîndu-și copiii perind.

Un sculptor elin, nu se știe care anume, a luat din Iliadă concepțiunea aceasta și l'a înfățișat pe Laocoon și pe fiii săi în grupa cioplită din marmoră, care azi se află la Roma în galeria Belvedere. De peatră trebuie să fie inima omului ce nu lăcrămează vîzînd opera aceasta, în care s'a fixat pentru vecii vecilor una din cele mai mari

dureri omenești, căci tatăl moare suferind chinurile copiilor săi, iar copiii se string cu ochii țintă la părintele lor. Și totuși omul care nici părinții, nici copiii nu și i-a iubit, vede numai desăvîrșirea formelor și măiestria execuțiunii în Laocoon și e încîntat fără ca să fie zguduit, cum încîntați sintem văzînd frumoasele arabescuri din biserica lui Neagoe-Vodă.

Tot în simțămîntul părintesc a fost, precum ne spune Hesiod, certată și Nioba pentru mîndria ei de mamă și a trebuit să peară văzînd peirea copiilor săi, cu care prea mult se fălise.

Alt sculptor elin a înfățișat pe Nioba și pe copiii ei în ciclul ce se află expus la Florența în galeria oficiilor. Și ciclul acesta e numai frumos pentru cel ce nu are în sufletul lui iubirea către părinți ori către copii.

Tot din simțămîntul acesta pornește întreaga epopee a Ramaianeî, simțămîntul acesta e reprodus în Dasaratas, în Sacontala, în cele mai frumoase părți din Șahname, în Eneidă, în pietatea lui Mihel Angelo, în Madona de la Sedià, cea mai populară dintre pinzele lui Rafaelo, și fiori reci ne cuprind în fața lui Brutus, pe care Mihel-Angelo n'a ajuns să-l poată desăvîrși, dar l-a croit așa, că urgia părintească iese la iveală din peatra colțuroasă.

Pretutindenî și totdeauna simțămîntul iubirii părintești i-a stăpînit pe oameni, și multe cărți savante s'ar putea scrie despre plămuzirile isvorite din simțămîntul acesta și despre operele de artă create spre a-l reproduce.

Shakespeare, marele maiestru, care își lua concepțiunile de la alții, precede și el din simțămîntul acesta nu numai în Regele Lear, ci și'n Hamlet, și'n Otello, și'n Romeo și Julieta, și'n Neguțătorul din Veneția, fiindcă aceasta se potrivea cu gustul publicului, pentru care scria.

Cu aceasta se începe, se urmează și se încheie viața noastră aici pe pămînt.

O copilă tinăra, care n'a scris încă și poate că nici n'are să mai scrie poeziî, a «compus» după cîteva luni petrecute în străinătate un «*Dor de țară*», care se încheie cu următoarele versuri:

«Dar mai presus de toate doresc pe ceia, care
Prin multa lor iubire, blîndețe și răbdare
Făcutu-m'au ca astăzi, departe de cămin,
Gîndindu-mă la tine, adesea să suspin.
De n'ar fi fost ferice căminul casei mele
Și sfinți aceia, care feritu-m'au de rele,
N'ași plinge azi, la tine, o țară, cînd gîndesc,
Și n'ași dori atîta pămîntul romînesc.»

Nu e nevoie să fii nici «savant», nici om genial ca să recunoști marele adevăr, că din iubirea către părinți pornește toată buna simțire și în deosebire toată iubirea de oameni.

Începem noi oamenii iubindu-și fiecare părinții, frații și surorile, urmăm iubindu-ne rudele și prietenii din copilărie, iubim apoi locurile unde am petrecut cu dinșii, ne iubim fiecare soția și copiii și ajungem în cele din urmă să ne iubim țara și neamul și să luăm parte la bucuriile și la durerile tuturor.

Acesta e șirul firesc în viețuirea sufletească a omului, și acela care n'a avut parte să-și iubească părinții, cu anevoie va mai ajunge să fie bun prieten, bun soț, bun părinte ori bun patriot, om cu inimă duioasă.

Și'n săraca noastră literatură dar, cea mai bună parte, fondul omnesc, sînt creațiunile, prin care se reproduce simțămîntul familiar. S'ar putea scrie și despre aceste o carte mare, dar e destul să ne dăm seamă despre cele mai cunoscute.

Ne este cunoscută tuturora poesia, în care V. Alexandri vorbește de muma sa.

Eminescu, Vlahuță și Coșbuc, au și ei fiecare cite o poezie cu aceeași temă.

Cel mai tînăr dintre poeții noștri, Octavian Goga ne vorbește în cele mai multe din poeziile sale despre părinții săi, despre satul său, despre poporul, în mijlocul căruia a crescut și s'a făcut sufletește ceia ce este.

Citind poeziile aceste și altele de felul lor, e peste putință să nu ne dăm seamă, că fondul estetic e același în toate și ceia ce-î dă fiecăreia din ele valoarea particulară e numai concepțiunea deosebită și originalitatea formei.

Ori și care ar fi însă forma, ne reamintim, citindu-le, fiecare pe muma sa și ne înduioșăm, dac'am iubit-o ori o iubim: pentru aceia, în inimile cărora nu este iubire, rămîne numai frumuseța seacă a formei.

Și sînt în desfășurarea vieții sociale fase, în care simțămîntul familiar slăbește și părinții-și socotesc copiii drept niște belele, iar copiii ajung să ridice parul asupra părinților săi. În asemenea fase de desfășurare socială slăbește toată simțirea omenească, se sporesc oamenii ca Rihard III, schiopul cocoșat, și n'avem decît să ne dăm oarecare silință ca să ne încredințăm, că de odată cu săcarea acestui izvor de creațiunii poetice pornește spre decadență și arta în toate genurile ei.

Germenii a toată buna simțire omenească sînt însă totdeauna în

toți oamenii, și operele de artă pot să-î desvolte și să-î ducă la deplină desfășurare. Astfel V. Alexandri și ceilalți poeți ai timpului de renaștere națională și-au scris poeziile, ca să propage iubirea de țară și de neam, de care erau cuprinși ei și nu mai încapă îndoială că au ridicat nivelul moral al societății noastre.

Privită dar din punctul de vedere al fondului estetic, arta este și are să fie universală, adecă isvorită pretutindeni și în toate timpurile din aceleași simțăminte omenești, pentru care inimile tuturor oamenilor sînt deschise.

Pot însă să fie particulare concepțiunile, care se potrivesc cu ideile societății, în care se produce opera de artă.

Dar ceia ce dă valoare și farmec operei de artă e nota particulară — nu în fondul estetic, nici în plăsmuire, ci în înfățișarea în aieva a plăsmuirii, iar aceasta trebuie să fie națională, ba poate să fie chiar individuală.

Numai în arta de decadență, care ni-l presentă pe om cum este, iar nu cum trebuie să fie, e particular pînă chiar și fondul estetic.

De aici a pornit vechea discuțiune dintre Socrat și Phidia.

Omul e totodată și unul dintre numeroasele dobitoace de pe fața pămîntului, și cei doi sculptori admiteau amîndoi, că arta are să ne înfățișeze numai ceia ce e omenească în om. Nu mai încapă îndoială, că ființa sufletească se dă pe față în toate amănuntele trupului; Socrat stăruia cu toate aceste, ca ea să fie înfățișată numai în trăsăturile feței.

E o seninătate fără de seamăn și o dulceață nespusă în grațiile pline de decență ale lui Socrat, azi expuse în galeria Vaticanului, dar frumuseța mai bogată în amănunte și mai uimitoare e în Apolon din Belvedere, în Venera de la Milo, sauroctonul lui Praxiteles ori în alte creațiuni de felul acesta.

Socrat avea cu toate aceste dreptate, căci cu carnea omenească n'avem să ne jucăm, și, pornită odată pe calea deschisă de Phidia, creațiunea artistică trebuia neapărat să ajungă în cele din urmă la sensualitatea maiestruului Mihelangelo, care, deși contimporan cu Leonardo da Vinci și cu Rafaelo, scoate cărnuri vii din peatră și ne dă în Leda din mureul Florentin o frumuseță chiar mai revoltătoare decît Rubens în «Bachu și Venera», în care ne'nfățișează lucruri rușinoase — ca la gura cortului.

Rostul artei e — nu să ne coboare și să ne rușineze, ci să ne înalte și să ne facă mîndri de a ne ști oameni, și operele de artă, care reproduc porniri sensuale, ori și cit de interesante și de frumoase ar fi ele, sînt răspingătoare.

La asemenea creațiuni de decadență ajungem totdeauna cînd căutăm originalitatea pînă chiar și în fondul estetic, căci adevărat, bun, frumos e în om numai ceea ce e notă comună, iar ceia ce e particular ori poate chiar individual e rău și pocit, de cele mai multe ori răs-pingător.

Avem dar să ne ferim de ceia ce e particular în fondul estetic, dar nu și de concepțiunile potrivite cu ideile societății, în mijlocul căreia trăim, iară forma înfățișării trebuie neapărat să aibă farmecul originalității.

(Va urma).

I. SLAVICI.

PLECAREA

— DIN H. DE REGNIER —

*Nu iau plecînd de-acuma de-apururi călător,
De cît o roză ruptă din lungul nostru-amor
Și 'n urmă le las toate; un pas doar va rămîne,
Întipărit o clipă, și marea, urcînd mîne,
Va șterge de pe dune și ce a mai rămas
Din urma pieritoare lăsată de-al meu pas...
Nainte dar, în pinze de-acuma sufle vîntul,
De parte să mă ducă să văd în zări pămîntul
Cum piere, altul plîngă văzîndu-și casa 'n zare
Prin neguri cum aleargă, și cum treptat dispăre,
Din ce în ce mai scundă pe culmi; ajungă-l dorul
Pe altul, ca să-și plîngă fîntina și ogorul;
Ci eu fără de lacrimi voi trece pragul porții
Și dac'o fi să-mi aflu pe mări hodina morții,
Atuncea, facă zeii ca undele să-mi sape,
Mormînt ca tulturora acelor duși pe ape,
Căci voi muri ferice la locul meu pe punte,
Cu zîmbetul pe gură, și liniștea pe frunte,
Știînd că roza ruptă în clipele plecării
Va 'nbălsăma furtuna și valurile mării.*

D. ANGHEL.

Ce este România în mișcarea culturii românești?

II.

Cei mai mulți dintre aceia cari tăgăduiesc chemarea firească a României pe terenul cultural, ca și pe toate celelalte, se află în «dulcea» și atit de nenorocita țerișoară a Bucovinei.

Nu e însă un fenomen vechiū. E drept că încă de la anexarea la Austria a acestei provincii, legăturile între dinsa și Ținuturile rămase în Moldova Domnilor Romîni au fost destul de slabe. Boierimea s'a grăbit să-și vîndă moșiile de acolo; aceiași oameni n'au stat o parte din an *dincoace* și altă parte *dincolo*. Maziliū bucovineni n'au căutat pentru învățatura copiilor lor drumul Iașilor și Moldoveniū n'au fost ispițiți mai niciodată de bunătatea solidă a școlilor străine care s'au deschis pe rind în această parte pierdută.

Norocul a făcut ca bunul, patriarhalul, destul de puțin luminatul de alt altfel, boier Doxachi Hurmuzachi, așa de Romîn cu toate cele două finale grecești ale sale și obirșia țarigradeană care nu era mai veche decit un secol, să-și iea pămînt peste granița «Cordunului». Casa lui de țară a ajuns în curînd un focar de viață moldovenească. El nu s'a încuscrit cu străinii, ci tot cu ai lui din țară. Fiii i-au crescut în cele mai bune așezăminte de cultură dar au rămas în inima lor Romîni, Hurmuzăchești. «Hurmurzăcheniū», cum se zice în Bucovina, n'au pierdut nici-odată din vedere legăturile ce trebuie să fie nu numai cu Romîniū din principate, cari în 1848 au aflat adăpost, mîngiere și petrecere la dînșii, ci cu Romîniū de pretutindenī.

Lor li se datorește un întreg fericit și roditor curent în Bucovina. Până prin acești ani *ai lor*, 1860—70, pentru literatura românească Bucovina nu există decit prin teoriile de limbă ale lui Aron Pumnul, un Ardelean, venit din Ardeal și, mai la urmă, chemat și el de «Hurmuzăcheni», încălzit, îmbrăcat și așezat de dînșii. Prin ei adie într'un anumit moment și vîntul nou al cîntecului românesc, și cineva al cărui nume nu era mai românesc decit al «Hurmuzăchenilor», Petrinō, ajunge, supt vădita înriurire a lui Alecsandri cel tînăr, unul din oaspeții casei de la Cernauca, cel d'întăiū poet bucovinean. În legătură cu activitatea lui Kogălniceanu, începe Eudoxiū Hurmuzachi adunarea acelor materiale de istorie din care făcu — pe nemțește o istorie a neamului său. Cînd te gîndești bine, de aici veni și cea d'întăiū serbare de înfrățire de la Putna.

Apoi vremile sterpe se întoarseră. Afară de abonamente la «Convorbirile literare», de unele încercări poetice de tinereță, de neapăratele cărți de școală, de bune studii istorice, cu totul răslețe (ale lui D. Onciul și G. Popovici, tipărite în «Convorbiri»), de ceva teologie, e pace bună în Bucovina cea cu rînduială și învățătură. Chiar cînd e vorba să-și aibă un redactor cum se cade pentru foile partidului național, Bucovinenii se duc în Ardeal, de unde vin pentru citva timp un Pipoș, un Bogdan-Duică sau un Braniște.

În Ardeal, băgați bine de seamă, și nu în Moldova apropiată. Poarta de bronz dintre «civilizație» și «barbarie» căzuse decî iarăși.

*

Acum vre-o cinci ani, cițiva dintre Bucureștenii mai cunoscuți primiră din Austria o foaie cu coperta trandafirie, care se intitula «Privitorul». Era un «privitor» ciudat, care nu vedea foarte multe lucruri, care vedea slab pe celelalte, și care socotia că pretutindenii vede mai bine și mai adînc decît orî și cine. Critic neîmpăcat, unicul redactor al caietelului trandafiriu cu apariția neregulată, n'avea nici-o cruțare față de împrejurările din România, unde nu fusese nici-odată. Istoria noastră n'o cunoaștea decît prin cartea d-lui Xenopol. În literatură și cultură se arăta cu totul neorientat. Și totuși venia ca să puie la cale supt toate raporturile pe Romîni de pretutindenii, pe cei din Ardeal, din Ungaria, unde iarăși nu fusese nici-odată și a căror viață îi era cu totul necunoscută.

Acest om era funcționarul de societate de asigurare și doctor în drept Aurel Onciul.

Peste cîteva luni el apărea în București pentru a verifica părerile sale. Autorul acestor rînduri l-a văzut și el în casa sa pe acest om care se îndoia de orîce afară de sine însuși. Între părerile definitive și ascuțite pe care le avea despre țeranul românesc, despre Statul românesc și despre atîtea lucruri din România, nu era nici-o părere despre cultura românească, despre școala românească, despre literatura românească din România. Față de ele d. Onciul de la «Privitorul» nu lua nici-o poziție; ele nu i se păreau că ar avea vre-o chemare.

Pe cînd chemarea cea mai înaltă și mai folositoare era, în România și peste România, tocmai a culturii, a școlii, a literaturii.

Se duse înapoi în Bucovina. Întrebunțînd toate mijloacele politicii celei mai moderne și mai americane, muindu-și condeiful în toate cernelurile și în toate otrăvurile pentru a stîrni sentimente și pofte de tot soiul, terfelînd pe cine trebuie respectat și înălțînd

alături de sine numai pe cine se arăta gata să-l ajute, d. Onciul lucră ca agitator, cuvântător și ziarist cu atîta dibăcie harnică, încît astăzi e, din nenorocire, stăpînul Bucovinei.

Din nenorocire, și pentru aceia că între armele ce a întrebuițat a fost și aceia, incalificabilă, de a mînji zi cu zi munca, onoarea, prestigiul Romăniei supt toate raporturile, chiar supt acela, de care nimeni n'are dreptul să se atingă, al vieții private, pe care o judeca după povești neghioabe de berărie. Și Romănia culturală, literară a fost sistematic discreditată.

Vorbele d-lui Onciul aū prins între tineri, între tinerii învățători mai ales. Ele aū crescut despărțirea culturală care este între noi și unii Bucovineni, spre puguba culturii romănești unitare și mai ales spre paguba Bucovinei. Cînd am fost noi scriitorii aceștia din regat, la serbările de la Putna, nu odată ne-am simțit străini. Ațiția ne priveaū cu bănuială, ca unii ce am fi venit dintr'o țară stricată, neorînduită, neserioasă, de unde nu poate veni îndreptare și călăuzire. Și cu alt prilej mi-a fost dat să fac aceiași dureroasă constatare, închinîndu-mă biruinții d-lui Aurel Onciul ca și înaintea biruinții lui Thugut.

Și iată la sfîrșitul anului trecut, un tinăr se apucă să puie la cale în revista de învățători «Școala» literatura de astăzi a Romăniei. Ea are dreptul, prin luptele ce se poartă în jurul ei, la luarea aminte serioasă a orî și cui, și aceia cari se pun în buza tunului pentru izbînda părerilor celor bune sînt vrednici, credem, de oarecare simpatie, în Romănia, dar mai ales afară din Romănia. Și știți ce zice domnul acela de la «Școala?» Că literatura noastră din regat ar fi un haos injurios, o troacă și un tău de porci. Ca și cum ar zice că este războiū civil într'o țară unde zilnic agenții de siguranță și judecătorii prind și pun la răcoare pe pungași.

*

Este însă în Bucovina o foaie a tinerilor «Junimea literară» care urmărește destul de aproape cele de la noi. Cite odată am găsit în ea păreri drepte. Revista dă poesiū, nuvele, schițe într'o limbă bună. Dar nu cred oare acei cari o redactează că lucrul de căpetenie ce trebuie să se facă astăzi acolo în ordinea culturală e să lupte fățiș și energic cu acel curent care culminează în articolul din «Școala Romînă», să lămurească zilnic asupra dezbatărilor de la noi și să restituie Romăniei rostul ce i se cuvine?

N. IORGA.

LACRIMILE

*O jale-amară sufletu-mă frământă.
Eū n'o pot spune, și-altfel nu se vede...
Pe mine ninunea nu mă mai crede...
Din ce în ce, tot mă adînc se'mplintă.*

*Zadarnic rog uitata liră: «Cîntă,
În tine numai dorul meu se'ncrede!»
Ah! cine, cine-ar fi putut prevedea
Că m'o lăsa 'ntr'o zi și muza sfîntă.*

*Zadarnic rog: «Hai, lacrămile mele.
În voi de-acum mi-e toată mîngîierea!»
Nu măi m'ascultă albele mărgele.*

*Scăpare nu măi este nicăerea.
Am plîns, ca un naiv, dureri nătînge,
Și lacrămî nu măi am — cînd am ce plînge.*

1905.

RADU D. ROSETTI.

MIOARA CERBULUI

— FRAGMENT —

...Așezată în scobitura dealului, moara e apărută spre coastă și'n spate de spînceana întunecoasă a aninilor și spre vale de perdeaua sălciilor înalte. Păreții, încheeți din birne de brad, se ridică puternici până supt streșinile lăsate, cari adăpostesc un popor întreg de rîndunele; iar co-perișul de șindrila, afumat și învechit, se țugue în sus până se pierde în poala umbroasă a sălciilor pletoase. În față se deschide larg în două părți, ușa grea de lemn, în dreapta ceva mai la o parte clipește ochiul de geam de la odaia morarului și tocmai de cealaltă parte în stînga, supt scocul înalt, se învîrtesc roțile în umbră, mănate de virtejul apelor cari vuiesc întartate, făcîndu-se tot o spumă de minie.

În sara aceea răcoroasă de primăvară, carale cu povoaară de măciniș, odihneau dejugate pe tapșanul morii, vitele pășteau prin spinișul de pe coastă; iar flăcăii și fetele din Obîrșia, — veniți să macine — stăteau la taifas dinaintea morii, adunați în preajma focului, care-și juca para îm-

prejurul ceanului pus de mămăligă. Rîndunelele sburau ciripind guralive, moara hurvie măcinînd grăunțele cu spor, iar moș Anghel, morarul cu harba albită de vreme și pospaiul morii, umblă de colo până colo, vîzîndu-și de treburi și abia cînd și cînd mai pîcăiește din luleaua care pîșește cu ciubucul peste barbă până aproape de piept.

Se duce pe rînd la cele două coveți, unde se aduna făina aurie, pune mina la chiscoae, așteaptă să se umple și apoi frămîntă malaiul între degete, cercîndu-l să vadă de cîrge mărunt cum îi pe plac.

Mai scoboară crîngul lovind cu maiul pe ici pe colo, mai strînge scriptele ca să împutîneze navala grăunțelor din coș și apoi după ce «punea friu» morii, după cum zicea el, pentru ca să meargă cuminte, se duce de s'așează în pragul ușei, unde jăruind luleaua acoperită de cenușă, pufăește a lene, ascuțindu-și urechile să prindă ceva din gîlăgia tinerețului de la vatră. Pe cît i se pare, lor nu li-i a face mămăligă, căci ceanul clocotește de se cutremură brațul sprijinitor al cujei, iar ei nici nu ia în seamă, s'a au încins la vorbă cu interes.

Fiecare își dă cu socoteala, cari codane din sat ies de Paște la joc și se prind ramașag pe temeiul spusei lor. De la una la alta, vorba a venit și despre Mioara Cerbului — și stăpîna morii. Unii ziceau că de paști Mioara are să ciocnească ou roș în horă, iar alții din potrivă, erau de părere că n'are să'mpletească coșița nici anul acesta.

Cînd vorba era mai aprinsă și se prindeau rămășaguri mari, aruncă graiul de prinsoare și Tudora Talmaciului, o fată voinică și frumoasă care stătea ceva mai la o parte :

— Eu mă prind pe ce vrei tu, Dinule, că de Paști Mioara iese la joc !

Zvirlind vorba într'o doară, așa mai mult ca să năcăjască pe Dinu, fata se sculă repede de pe sfărîmătura de piatră de moară pe care ședea, și dădu fuga de s'așează lîngă tovarășul ei de prinsoare.

Dinu îi făcu loc alături și petrecîndu-i un braț pe după gît, îi răspunse rîzînd :

— Hai că n'o ești !

— Ba are să easă !

— Să știi c-am să te rămîiu, Tudoro ! Pe ce te prinzi ?

— Pe ce vrei tu !

— Să-mi dai de Paști o naframă cusută numai în ibrișim.

— Mă prind ; dar tu ce-mi dai ?

— Cere să vad !

— Toate sărbătorile cari vin să mă dai în scrînciob numai pe mine.

— Bucuros, Tudoro ! Numai de, la 'ntîmplare de prăpădesc rămășagul nu s'or supăra istilalte, zise Dinu rîzînd și aruncîndu-și privirea spre fețele cari stăteau roata împrejurul focului.

— Cum mă sfătuiți, fă : să mă prind, ori ba ?

— Ba, bădică, ba, căci teamă ni-i că-i prăpădi prinsoarea.

— Și voi să rămâneți nedate în scrînciob ! le taie vorba Dinu, rîzînd.

— Prinde-te, măi firtate, prinde-te, răspund flăcăii ceilalți, căci de slutele istialalte om purta noi de grijă.

— Acu să vezi ; fie ce-o fi ! Eu mă prind numai în ciuda voastră, uritelor... !

Dinu, spunând cuvîntul din urmă rar și apăsător, prinse o privire de dragoste întreg cercul de fete, petrecîndu-și brațul cellalt pe după gîtul altei surate.

Și rîsul sgomotos răsună în răcoarea sării, pierzîndu-se în vuetul vulturilor de la scocul morii.

În vremea aceasta, pe vale, din desișul de vișini îmbobociți s-arată și baba Chița. Înghemuită de vreme, cu toiagul de corn în mîna dreaptă, ca sprijin bătrînețelor și piciorului mai scurt, pășește șchiopătînd pe cărarea morii, nădăjduind s-adune cîte-va miertice de făină în trăistioara peticită pe care vecinic o poartă dosită supt sdreanța de suman ce-l are moștenire de la răposatul ei unchieș.

Cum trece prundul Prisacelui, tușește în sec, și moș Anghel, punînd mîna streșină ochilor, o zărește.

Se scoală și se duce de-i ese în cale tocmai dincolo de gîrlă. După ce se mai întrebă de sănătate, trec amîndoi puntea și se așază alături pe pragul morii.

Își fac de vorbă, ba de una, ba de alta și apoi baba începe a tuși. Ei nu i-i să stee la sfat cu uncheș Anghel, care de altfel nu-i poate fi de nici un sprijin și pe care-l poate vedea pe tot ceasul chiar din pragul bordeiului ei de peste vale ; ci vrea cu orice chip să intre în vorbă cu tineretul din preajma focului.

Dar rămășagurile se întetesc ; de la Mioara au trecut la alte codănașe mai frumușele și mai de samă. și prinsorile se fac acum între alte perechi.

Graiul aprins se țese cu iuteală de la o gură la alta, iar rîsul pornește și mai zgomotos, încit tusa, tusa babil, tusă seacă și cu înțeles, nu mai poate fi auzită.

Norocul ei însă nu dormea. De pe șoseaua tirgușorului scobora un cîrd de fete, navalnice și guralive cari, încărcate cu tîrgueli de tot felul, s'apropieau de sat.

Ademenite de sfatul gălăgios al celor cu prinsorile, lăsară șoseaua care tăia de-adreptul pe coasta din față, și-apucară poteca spre urcușul morii. Suiră pe tăcutele, și fără măcar să prindă de veste cei din preajma focului, intrară și ele în vorbă, îngînîndu-i :

— Ese la joc... ? — Nu ese... ! — Ciocnește de Paști oū roș în horă... ? — Nu ciocnește... !

Ce-atîta vorbă și prinsoare, pe cîtă vreme baba Chița tușește de să moară lîngă voi... ? ! Ia săriți măi bine s-o rugăm pe ea să ne spue de-or eși codane multe la joc și care anume.

A fost destul să se pomeniască numele babei și cit ai bate 'n palme

dau navală spre ușa morii, grăbindu-se cari mai de care să-i spue o vorbă bună. Și-aveau cuvînt să se poarte frumos cu ea, căci prin partea locului. una era Baba Chița, meștera descîntătoare, care, după vorba ce adesea se șoptește numai în taină, «închiagă apele.» Și ei ca tineri aveau nevoie să le «facă pe ursită» «să le facă, orî să desfacă» de dragoste, să le meniască năframile și sălbile fetilor tot cu busuioc roș și cu năvalnic și cite altele după inimă și dor.

Și astfel, bucuroși erau flăcăii și fetele că se abătuse baba Chița pe la moară, dar nu mai puțin bucuroasă se simția și ea.

Cu trupul slab și boțit, ce se ascunde în catrința albită de vreme și în sumanul cernit, petic de petic, pe care-l poartă totdeauna între umeri: cu capul mic înfășurat în marama veche și afumată, pare o vedenie urîță din alte luni... Pășește schiopătînd, sprijinindu-se în băț și s'amestică printre mulțimea gălăgioasă care face haz împrejurii. Din umbra maramei lăsată mult peste chipul sbîrcit, privește iscoditor în fața fiecăruia, clipind des din ochiul stîng, în vreme ce pe dreptul îl ține mereu închis. Găsește pentru fiecare cite o vorbă potrivită cu dorul ce pricepe că-i stă pe suflet, și-o spune fără încunjur, fără teamă că s'ar supăra cineva. Cit vorbește însă are grija să ducă mereu mîna la gură ca să-și acopere cei doi dinți ai fălcii de sus, cari rămași singuri în gură, pășesc urit pînă peste buza de jos...

Dintre cei din prejurul focului, numai Dinu nu se grăbise s'alerge să asculte jitiile babei Chiței, ci rămase să vadă de ceanul uitat de-asupra ochiului de jărat.

După ce turnă mămăliga pe măsuta rotundă din mijlocul morii, își făcu loc printre tovarăși și apropiindu-se de babă, îi răcni cit ce putu la ureche:

— Ce mai faci, babo; n-ai mai murit, nu?

Baba, cu:n tocmai șoptea ceva în taină unei fete, la vorbele lui Dinu, sări ca arsă și dintr'un singur pas poticnit se ridică înțapată tocmai în fața pricinașului. Sprijinindu-se în toiag, își îndreaptă mijlocul frînt și-apoi îl privește muștrător în față:

— Să mor, hai? Să mor...?

Doamne, dar dac'aș muri și eu...? Decît ce stau să vorbesc...! Unde mai știe lumea de azi să prețuiască pe bătrîni...! E he...!

— Ș-au preț mare uitatăii de moarte, babă Chițo? adaugă iar Dinu, luîndu-i vorba din gură.

— Mă întrebî de-s scumpi bătrîni? Vouă, tineretului de azi, v-ar trebui, gura babei, o minune Dumnezeiască, o pildă de sus, ca în vremurile vechi, cînd lumea vedea o povară grea în bătrîni, și-i ucidea ca pe orice lighioană fără nici o milă...

— Ei, și-ți căzură vorbele mele, chiar cu supărare «bunico»...?

— D'apoi nici cu dulce la inimă n-au stătut, gura bunicăi...!

— Lasă, bunico, nu-i lua în samă vorbele, că doară au fost aruncate

aşa în şagă... Prinsără vorba fetele şi flăcăiii ceilalţi, căutind s'o 'mbuneze... Mai bine spune-ne şi nouă ce pilde dădea Dumnezeu în vechime celora cari nu ştiaū să caute în cinstea bătrînilor.

— N'ar trebui să mai deschid gura, dar uite vă spun, numai doar veţi prinde minte şi nu-ţi mai cădea în păcat...

Baba, îmbunată de vorbele celorlalţi, lăsase pe Dinu să-şi răsucească mustaţa rizînd şiret şi se duse de se aşeză pe buşteanul de la păretele morii. Flăcâii şi fetele i s'adunară de oparte şi alta, iar baba, ciocănind cu capătul băţului într'o ţandără de piatră, începu cu vorba ei tărăgănată şi nelipsită de oftatul şuerător.

... «De demult, e heee, gura babiî, or fi de atunci poate atitea miî de «ai», cite degete la o mină, dacă nu cite degete la amindouă, pe-atunci zic, gura bunicăi, Romîniî aveau obiceiul să ucidă pe bătrîniî lor care păşiau peste un sorocit răboj de «ai». Şi au mers lucrurile aşa multă vreme, până cînd numai iaca s'a îndurat Dumnezeu şi de sufletele celor bătrîni...!

Şi ce credeţi c'a făcut stăpînul, feţiî bunicăi, ca să îmbuneze inimile feciorilor şi să nu-şi mai ucidă părinţiî...? E, heee..., minune mare a făcut..!

A sucit de-odată crugul vremiî într'aşă chip, de a căzut Paştele într'aceeaşi zi cu Blagoveştenia.

Preotul, şi cu creştiniî satului, ca după obiceiū, s'au dus la biserică, prin crucea noptiî, şi-au început slujba Învierii, pe care în zadar a tot lungit-o preotul, că ziua nu se mai făcea... Şi-a trecut aşa vreme ca de o zi, ca de două, ca de nouă şi lumea trăia prin întuneric, ca la vremea de apoi... Daa, gura bunicăi, ca la vremea de apoi, să credeţi ce vă spune baba Chiţa... Tiiî, şi ce groază pe bietiî creştiniî, de-aşa minie ce li arată Cel de sus...

Şi-aşa preotul, văzînd că ziua albă nu se mai arată, îşi dădu cu gîndul, că noaptea aceea fără capăt, era semn Dumnezeesc... Pus'a atunci să tragă clopotele la biserică: şi-au tot tras, şi-au balanganit fioros în noaptea aceea lungă, pînă cînd s-au adunat toţi creştiniî la mănăstire, care dincotro să găsiaū...

Iar cînd preotul s'a încredinţat că n'a mai rămas nici picior de creştin în sat, prinse să'i întrebe cu binele, de nu care-cum-va are tănuît cineva vre-un bătrîn în vieată care să fie adus şi întreat de n'a mai apucat în vremuri aşa minie Dumnezeiască...

Atunci, din lumea îngrozită de 'ntuneric, s-arătară un creştin, care îngenuche înaintea preotului, cerînd să fie deslegat de păcatul că nu-şi ucisese părintele, ci'l ascunsese lăsîndu-l în vieată...!

— Va să zică, babă Chiţa, nu se mai făcea ziuă pentru că feciorul acela nu-şi omorise bătrînul...? întrerupse flăcâii şi fetele cari ascultau cu mirare la povestea babei...

— Aşi, nu...! Să vedeţi. Preotul cum aude taina creştinului, il desleagă de păcat şi-i porunceşte s'aducă pe tatăni-su în biserică.

N'a trecut timp, preț de cînd am început eu vorba și bătrînul fu adus innaintea altarului sprijinit în cîrji și de brațele feciorului. Preotul atunci îl bine cuvîntă și-i dete Crucea s'o sărute. Se plecă apoi la urechea lui și cu graiū puternic îl întrebă de n-a apucat, în vremurile rămase în urma bătrîneței lui, așa semn Dumnezeesc cum li se arăta lor la Învieria din acel an?

Bătrînul, ridicînd c'o cîrjă sprincenele care-i cădeau caer peste ochi, privi pe preot și-l întrebă cu graiul lui aproape stins :

— Din care noapte nu s'a mai făcut ziuă, sfinte părinte...?

— Din noaptea Învierii, bătrînule...!

— Da, în ziua Învierii Domnului, n-a mai fost căzînd, taică părinte, și vre-o altă Sf. Sărbătoare...?

— Blagovișteniile s-au potrivit tot într'o zi cu înviera, își dădu preotul cuvîntul.

Bătrînul a clătinat atunci din cap, ca dumerit oarecum și iar începu să grăiască :

— Și ce slujbă ai făcut sfîntia ta în ziua de Paști...?

— A Învierii Domnului, răspunse iar preotul, căutînd mirat...

Moșneagul a oftat atunci, ca ușurat de-o mare povoaară și dădu drum cuvîntului de-abia să-l auzi:

— Aici e pricina, părinte...! Nu s'a mai făcut ziuă, pentru că n-ai slujit mai întîiu leturghia Sf. Blagoviștenii și apoi pe cea a Sf. Învierii. — Fă așa și ziua albă va veni spre bucuria tuturor creștinilor!

Atunci, lucru mare n'a fost. Au făcut după sfat, și crugul timpului s-a tocmit la loc.

Și iată cum din vremea aceea, a început să se cinstească bătrîni și în loc să fie un păcat cruțarea vieții lor, din potrivă e blestem de moarte uciderea.

(Va urma.)

I. CIOCÎRLAN.

CUGETĂRI

Cînd ți se cere de mijloc, nu da prea bun, fiindcă ți-a fi mai rău decît dacă ai fi dat rău.

*

Învins într'o discuție e acela care caută să aibă ultimul cuvînt, fiindcă arată că-i mai trebuie ceva de la adversar.

*

Reformă e schimbarea de formă: schimbarea de suflet e o prefacere. Revoluția e o răsturnare: cu capul în sus a celor ce erau cu capu 'n jos, dar de multe ori cu capu 'n jos acelor care, de bine de rău, erau cu capu 'n sus.

X.

RĂVAȘE

I.

DORUL COPIL

*Dă-mi gândurile tale toate
În slovele ce fug mărunte,
Icoanele ce-ți luminează
Acea cuminte, albă frunte.*

*Vreau toată inima ta, toată
În caldul ei avînt spre mine,
Și tot fiorul lin de pleoape
Ce cad dormind peste lumine !*

*Cînd stai visînd la graiu-ți dulce,
În sfînta lui împărtășire,
Te-ascult ca pe-o privighetoare
În codrul plin de tănuire...*

*Singurătăței mele, numai
Tu singura tovărășie,
Ești ca madona mult duiosă
Intr'o biserică pustie...*

*Și dacă vreau să-mi fi aproape
Și graiul tău povești să-mi spună,
E că sub paza ta de înger
Sînt inima, ca tine bună...*

II.

E VRE-UN PĂCAT ?

*E vre-un păcat că tu mi-ești dragă ?
Dar tu nu vezi că eu nu vreau
Nici sărutarea ta divină,
Și nimănuiă nu te iau ?*

*Știu eu de ce mă 'nchin la tine
Ca seara un copil la cer ?
N'aștept nimica ae la soartă
Și ție iar nimic nu-ți cer.*

*De tine, viața mea e plină
Ca luna lui April de floare,
Așa... cum e lumină 'n aer,
Că bate-o rază de la soare.*

*Și mintea mi-i în fericire
Cînd sîntem singuri împreună,
Cum raiul este plin de cîntec
Cînd îngerii din harfe sună...*

D. NANU.

SERI DE IARNĂ ¹⁾

Toamna ținu mult în anul acela. Lumina ei aurie plutia în singurătatea cîmpului ruginiu, muria în apusuri de soare însingurate. Prin grădini se iviră tufănelele albe și vinete, aceste flori fără miros, cari aū în ele ceva din sfiala unor Cenușărese din lumea florilor. Pe cîmp muriau cîntecele de peste vară și în liniștea mare a zărilor tremura o ușoară melancolie.

Foile de salcîm se îngălbeniră, cele de oțetar și arțar se înroșiră și zile de-a rîndul căzură tremurînd la pămînt. Apoi zilele începură a se mohori, a se întrista și cerul cenușiu plîngea ploaie mărunță și rece care învăluia depărtările și împăenjenia vederile. Vînturi aspre de toamnă spulberau frunzele veștede, le învrtejau, le făceau să alerge repede, cu un fișit deosebit, ca niște mici viețuitoare.

Și nu trecu mult și tufănelele muriră de frig.

Iar într'o bună dimineață ferestrele se împodobiră cu feregă de argint și zăpada începu a curge liniștit, ușoară și albă.

Ilie Măcieș se plimba ciasuri întregi și aerul rece, lumina răsfrîntă pe zăpadă în sclipiri de diamante îl înviorau, îi întineriau sîngele. Iar cînd seara se lăsa albastră pe pămîntul îmbrăcat în alb, venia domol acasă, uitîndu-se din cînd în cînd la palele de fum ce se innălțau în văzduh ca niște valuri suptiri.

...Tirziu, sufla în lumină și rămînea întins pe canapea, cu mîinile pe după cap, cu ochii deschiși, cu gîndurile departe... Lumina focului din sobă juca pe pereți și pilpiirea flacărilor avea în ea o tainică viață.

Crivățul șuera une-orî pe-afară spulberînd zăpada în bătăi de aripi uriașe și gîndul lui Măcieș pribegia pe la Vultureasca. Chipuri, clipe din trecutul boerului răsăriau lămurite în sufletul lui. Apoi chipul lui Livaridi îi juca înaintea ochilor, deslușit pînă 'n cele mai mici amănunte. Și boerul nostru simția atunci cită depărtare e între sufletul lui și sufletul acestui arendaș. își da bine seamă că ei întrupau două neamuri, două neamuri deosebite prin urzirea lor sufletească. Apoi îi veniau în minte alți arendași streini și o jale mare îi coprîndea sufletul. Vedea cum de la un capăt al țării la cel-l'alt se pripășeau pe moșiile frumoase arendașii streini cari sug mana pămîntului și vlaga neamului. Și atunci mustrarea aspră îi rupea sufletul: «oare nu ești și tu unul din acei boeri nesocotiți cari își arendează streinilor moșiile strămoșești și vin la orașe?»

Par'c'auzia lămurit cuvintele lui Curpen, plînsoarea înăbușită a țărănilor asupriți și par'că vedea cum i se înșirua pe dinnaintea ochilor gloata numeroasă a celor legați de un petec de pămînt îmbucătățit din ce în ce mai mult prin moșteniri, a celor ce n'au nici odată dreptate, a celor ce cad, se stîng neștiuți și neînțeleși.

1) Fragment din romanul «Două neamuri». Vezi n-rile 47, 49, 51 anul IV și nr. 1..

Și vîntul avea atunci vaete de durere...

Alte ori însă o copilă frumoasă îi răsăria în suflet și boerul ținea ochii închiși spre a o păstra cît mai mult în el.

Iar cînd vedenia aceia de tinerețe surizătoare pîerea ușoară, boerul deschidea ochii în lumina aceia dulce și plină de povești, îi șoptia numele, o ruga să vie iar, să i se așeze la căpătii, să-i închidă ochii obosiți, să-i mîngîie bătrînețele necăjite. Și, într'un tîrziu, cînd îl biruia somnul, i se părea c'aude un glas limpede de fată mare, un cîntec frumos care venia de departe, se stingea une-orî ca înecat în vînt și iar isbia pale-pale 'n ferestre...

Iar într'o bună zi primarul din Vultureasca bătu binișor în ușă la Măcieș.

La doi ani după ce i s'a prăpădit soția, boerul chemă la el pe primar și-i spuse că vrea să înzestreze cu cît va putea cinci fete sărmane care se mărită în iarna aceia. Aceste fete trebuesc însă bine alese: să fie vrednice și cinstite. Cum au aflat, oamenii au venit la primărie, ca la învoeli și după multă desbatere, s'au putut alege cele cinci fete. Anul al doilea tot așa; cel al treilea, la fel. Boerul avea de gînd să înzestreze în fie-care an cîte cinci fete. Alegerea însă devenia din ce în ce mai grea din pricină că oamenii mai coprinși cari 'și puteau înzestra singurî fetele începură să ceară să fie trecute și fetele lor pe listă. Primarul alerga în cele din urmă la popa Vărsătoreanu și la învățător, li se plîngea de împotrivirea ce-i fac uniî din oameni și-i chema să-i vie în ajutor. Și nu se putea să nu se liniștească Rumîniî auzind vorba popii sau a lui Curpen. După ce în sfîrșit nu mai era nici o neînțelegere, primarul pleca într'un suflet la boerul Măcieș spre a-i arăta pe cine au ales. De aceea venise și 'n ziua aceia.

— Ei, le-ați ales, primarule? — întrebă Măcieș.

— Da, boerule!... Acum... ce veți zice și D-v.

— Ia să văd și eu.

Ochii boerului alunecară de-odată până 'n josul listei, căutînd un nume pe care nu'l găsi. Apoi luă pe rînd numele scrise, întrebă pe primar despre unele amănunte ce-i scăpau din minte și dădu din cap:

— Bine!... Foarte bine!... Văd că ați pus și pe fata lui Stan Frunză pe listă.

— E o fată vrednică, boerule, și săritoare nevoe-mare. Adevărat, tat-său se îmbată une-orî, dar știți și d-v. ce om era el înainte. De cînd 'și-a băgat flăcău 'n pămînt, a început să ia încet-încet daru' beției. Dar cine n'are păcate 'n lumea asta, boerule?!

— Bine, bine! — făcu Măcieș. S'o lăsăm și pe Ileana lui, că-i vrednică fată; și eu o știu.

...Acum știți ce ai de cumpărat: cîte-o vacă, mai tinără, cu lapte, cîte o căldare mare, cîte o tingire și cîte o tavă de aramă, cîte-un hîrdăiaș de mulș și cîte-un putineiu.

— Știu, boerule!

— Nici cinci bani în mână!

— Înțeleg!

— Și mie îmi aduci chitanțe în regulă de la negustorii de la cari cumpărați.

— Ca și pîn' acum, boerule.

— Da!... făcu Măcieș și începu a socoti.

Apoi scoase banii și-i numără în fața primarului:

— De nu-ți ajung, știi unde șez; de-ți mai rămîn, știi ce trebuie să faci... La cumpărătoare să fie de față și părinții fetelor.

— Negreșit! — făcu primarul, băgînd banii într'o pungă de piele, atirnată de gîtul lui.

Strînse bine băerile pungii și o băgă în sîn.

Cînd să plece, Măcieș îl opri în prag:

— Și spune-i lui Stan Frunză, că-i cunun eu fata! Să-mi spue cînd e nunta!

— Înțeleg, boerule!... Mi se pare c'au pus nunta a doua Duminică după Bobotează.

...Sărut dreapta!

— Mergî sănătos!

Rumînul eși binișor din casă și își puse căciula în cap cînd fu aproape de poartă.

O ciată de Vultureșteni îl aștepta afară. Oamenii se strînseseră repede în jurul primarului care le spuse ceva, apoi porniră cu toții în tîrg.

Boerul îi urmări cît-va cu privirea, ascuns pe după perdele, apoi se așeză într'un fotoliu, la gura sobei pierdut în gînduri.

O nădejde nouă îi însenina acum în suflet, cum se înseninează une-ori vara numai cîte-un ochi de cer albastru. O luptă grea s'a dat în sufletul lui între iubirea de tată și o teamă neînțeleasă. Văzuse lămurit că nu e cu putință să-și apropie pe Marioara lui de el și după multă frămîntare înțelesese că cel mai bun lucru ce putea îndeplini era să facă pe Marioara fericită acolo, în lumea ei de jos, în lumea în care crescuse și înflorise. Și nu putea ajunge aci de cît cununînd'o și înzestrînd'o cu o dărnicie boerescă, în dosul căreia să se ascunză iubirea lui de părinte. Dar pentru aceasta trebuia să înceapă mai din vreme, spre a nu se băga de seamă, trebuia să cunune încă o fată-două înaintea ei, sporînd încet-încet darul lui de nun. Atît, numai atît putea face pentru ea — cel puțin cît mai e în viață.

Iată de ce se hotărîse boerul Măcieș să cunune în iarna aceia pe fata lui Stan Frunză...

CRONICĂ.

D. N. N. Națio, președinte al unei societăți albaneze din București, «Drita», tipărește în broșură, sub titlul «Viitorul Rominismului în Balcani» memoriu pe care l'a adresat deputaților și senatorilor pentru a-i face să voteze recunoașterea ca persoană morală a societății. E o broșură de 80 de pagini, în partea d'întăiu se exprimă păreri cu privire la chestia macedoneană, a căreia rezolvire n'ar trebui urmărită în înțelegere cu Bulgarii (de sigur), ci cu Albanesii, cari ar avea o mult mai mare însemnătate decît acea care li se atribuie. Se aduc aspre învinuiri Macedonenilor din țară și lui Apostol Mărgărit cari ar fi îndreptat lucrurile pe o cale falsă. Apoi pe larg d. Națio își arată silințele și pățaniile în cei douăzeci de ani de cînd e în țară. D-lui serie așa, alții scriu altfel, și e așa de grea verificarea și vedem așa de puține garanții la croitorii de planuri balcanice!

*

«Orizontul» de la Cluj se interesează mai mult de politică și în aceasta nu și-a stabilit încă punctul de vedere. De sigur că ar fi de mare folos pentru Romîni de dincolo o publicație care să discute cu mai multă seninătate, soliditate și originalitate, cu mai multă perspectivă și «orizont» lucrurile privitoare la starea lor politică, socială, scolastică. Își va înțelege această chemare revista din Cluj și va urma-o, lăsând «Luceafărului» un rol care nu i se poate contesta?

*

«Luceafărul» de anul nou apare cu reproduceri după picturile de la Sibiiu ale lui Smigelschi și cu nuvele de Sadoveanu, Sandu-Aldea și Basarabescu (povestirea acestuia e una din cele mai bune ce a scris, senină, duioasă și într'o formă cu totul aleasă).

*

În «Drapelul» de la Lugoj citeva foiletoane bune despre «pițarei» și alte obiceiuri de Crăciun ale Bănățenilor.

*

Ilustrațiile noastre. Cu privire la ilustrațiile ce am dat până acum sînt de nevoie aceste lămuriri:

I. Cele d'întăiu icoane, lumești, sau bisericesti, pentru Romîni, încep să apară în xilografie sau săpătură în lemn numai pe la 1700. Ele sînt nespuse de rare. Din ele cunosc numai acestea cinci:

Alexandru Machedon, expus la Exponziția din Sibiiu, din 1905. Apoi: Maica Domnului, Cei patru Sfinți din «Sămănătorul», anul V, no. I. Originalele acestor două se află în păstrarea mea, ca și acelea ale altor două icoane: Adam și Eva în Raiu și două șiruri de sfinți. Tuspaturu s'au aflat în Ardeal. Icoana no. 3 are data de 1700.

II. Mac Michael e un Engles care a călătorit prin țerile noastre pe la 1820. O analiză și traducere parțială a cărții lui am dat-o în «Archiva din Iași» pe anul 1904-5.

III. Bouquet (nu Bonquet cum s'a pus din greșală în nr. 2, cunoscut desemnator frances, a dat într'un minunat *Album* din anii 1840, deosebite prveliști ale Țerii-Românești, din care reproducem aici una, întru cît se poate aceasta, micșurînd foarte mult formatul și distrugînd gingașia amănuntelor de lumină și umbră.

N. IORGA.